

ШЫҢ

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нин Дээди

Совединин болгаш Министрлер Чөвүлелинин органы

1925 ЧЫЗЫ

ТЕЛЕГРАФТАРЫНЫҢ

1966 ч.

МАРТ

18

ПЯТНИЦА

№ 64 (6390).

Өртөө 2 көп.

„Космос-110“ ужууушкунун чедишкенин дооскан

СЭТА-нын дыннады

1966 чылдың февраль 22-де дириг амытаннар олурткаш, Совет Эм-
линин салып үндүргени „Космос-110“ дээр Черниң кылымал спут-
ниги космоска ужууушкунун март 16-да дооскан болгаш айтылган
районунга 330-ги долгангыч болууда барып кхуппан. Спутникте тур-
гускан эртем аппаратуразынын дузазы-биле ужууушкунун чээрби ий
хире хонуунун дургузунда тууду эмнеге-биолотуг калбак шинчилелдер-
ни чоруткан, Черниң кырында дыка ырак космос делеминге үр чорууш-
кунуң дириг амытаннарнын организминерин салдарынын дугайында баш-
тайгы медделер алынган.

Спутниктин бүгү системалары ужууушкунга өй-тавында амыл-
даган; системаларнын бүгү комплексизи аажок өрү бедитерге радиациялыг
херелденишкенин болгаш космиктиг среданың өске-даа фактор-
ларын, деңзи чоктуң байдалында үр ужууушкунун үзүндө тергиги
иделгиди амылдап болурун көргүсөн.

Спутниктин ужууушкунунун түнелинде алынган эмнеге-биолот-
тук информация үр үеде деңзи чоктуң байдалдарында чоруушкунга дириг

амытаннарнын организминеринин кичил баарынын дугайында тодаргай
медделерни берип турар. 900 километр чедир бедитерге черниң косми-
тиг херелденишкенин болгаш радиациялыг курмагаларынын дириг ор-
ганизмге салдарынын дугайында ужууушкунун түнелинде алынган
медделер улуг ужуу-дузалыг.

Дуржулга кылган дириг амытаннарнын — Ветерок болгаш Уголек
дээр ыттарнын байдалы чеге кээп хонганынын сонда эки болуп турар.
Программага дүүшүрүр ол дириг амытаннарны шинчилээр болгаш аларга
ыяи хайгааралды тургузар.

„Космос-110“ дээр спутниктин үр ужууушкунун түнелинде
алынган эртем талазы-биле үнелиг материалдарны ийи өрөйип шинчи-
лээр болгаш космос делемин улам ыяи өрөйип шинчилээрине олар
улуг салышкын болур.

Алынган материалдарны сайгарып амылдаанын түнелдерин хүн
бүрүнүк парлагазына болгаш эртем журналдарына парлап чарлар.

МАССАНЫҢ ИНДИРИ

Хана парлагазы ажылчы чоннарнын коммунист кижизилдигин
күштелдирерге, кижилерин политиктиг болгаш күш-ажылчы илепейин
бедилеринге, оларнын күжү чугула соругаларын күсүдеринге моб-
илиастарына кайгамчык улуг аргаларыг болгаш күштерин дайынчы
чечсек. СЭКП-нин XXIII съездинин чедишкенин ужуражыр дээр со-
циалист чарышты калбартырынга, алынган хулаалаларын күсүдир
дээр шугургу демиселче кижилерин, коллективтерин күжү мөөнээр
талазы-биле хана парлагалары, ылангыла бо хүннерде хай түлдүрүн
кылган болгаш кылмы турар.

Барыын-Хемчик районун „Большевик“ колхозунда партия органи-
зациязынын органы „Мурнакчы“ хана солун утка-шынар болгаш каастал-
га талазы-биле кээзде бедик деңгээлде болуп келген хоочун хана
парлагаларынын бирээзи. Ол ам колхозта херээженер чөвүлелинин ор-
ганы „Совет херээженер“, комсомол комитетинин органы „Комсомолчу
проектор“, дружина штавынын органы „Крокодил“ болгаш хай санын
агытхуулар, дайынчы хуудустар, молиалар дээр хай өөрүтү болуп,
доктаамал үнүп турар. Бо хана парлагаларынын эки талазы чүл дээр,
оларнын бирикчи активинин хай, материалдарынын шынарлы, амы-
дырал-биле холбаалы, дээштин болуп турар. Ол солундарын редколле-
гиялары үргүлчү планын амылдап, номер бүрүн хынамчалыг бедиктеп
тургаш, үенин чугула айтыргаларын тып, чырылып турар.

Узуг-Хем районда „Күш-ажылчы хосту“ колхозта „Колхозчу“ хана
солун редакция чүдүлери болгаш тус-тус авторларын чүдүлери со-
циалист чарышка, оң түнелдеринге, мурнакчыларын дуржулгазына
холбаштырып турар. Ол-ай районда „Х Узуг хурал“ колхозта партком-
нун органы „Малышчы“ база мактап болур. Кызылдын электростанция-
сында „Энергетик“, „УТКА 25 чылы“ совхозта „Коммунист“, Узуг-
Хем район „Торгалы“ колхозта „Крокодил“ дээр чегерде массанын, кол-
лективтин бозугу илери, парторганизацияларын дайынчы дузалачы-
лары болуп, номчуучуларын, бирикчилерин бедик үнелелин болгаш
хуудуктин чаалап алган хана парлагалары бистин республикада дыка
хей. Бо дээрге хана парлагазы дээр партияны сагыш салышкынын
түнелин-дир.

Ынчалза-да дыка хей хана парлагалары чонун үнү, массанын орга-
низацияны, кижизилдигин болуп ролун күсүдир шынавай турарын чу-
галайын барып болбас. „Сельхозтехниканы“ Сарыг-Сеп салбыры ыш-
каш узуг бугуларче черини хана солуну техника септелгенин изиг
тулук үзүндө бейи үнелин турган. „Узуг-Хем“ совхозта Арыг-Бажы
салбырында хана солун эркен чылдың бирги чартында үнгөн хевээр
скалде киргеш, бо чылдын эгезинде чедир үнелин турга, ында парторга-
низация оң редакторунун өске чеге чөрү барганын бейи билбес
турган.

Хана парлагаларын идея-даа, техника-даа талазы-биле бедик де-
ңгээлде үндүрүп болуп бугу аргаларыг бугуларга, албан организация чег-
леринде бейи оларын шынары куду, таварылга бооп, байырдалар тавар-
ыштыр үнүп турар. Кызылдын пассажирлер АТА-ында „Транспортник“
хана солун ылымдарын бирээзи. Оон хаа үнөр номеринде коллективтин
амырды, амыл херези, мурнакчыларын дуржулгазын көргүскөн ма-
териалдар барык тывылбас. Мынык чегерде партия организацияларын
болуун органы болуп хана парлагазы удурут дугайында Уставын не-
гезинде күсүдери турар болгаш массанын үнү ыдынаар, оларга дай-
ын деп-ленинчи чачылды чеге сагывай турары ол деп санаар ужу-
рут.

Хана парлагаларына үнгөн материалдарын дээштин чедип амыр
дээр чамык парторганизациялар боттук хемчег албай турар. Моон
журналда дыка хей хана парлагаларынын көдүргөн чугула айтыры-
лары, чидиг шугурулелери сайгарынып, хемчег алынмай артып
турар. Болуун парлагала органын аг-алдарын, ужуу-дузалыг үнелин
билдир калды-даа парторганизация ылым чорукту боздурбас ужурут.

Хана парлагаларынын шыпкын болгаш дүргөн дээштин хевирле-
ри — агит болгаш дайынчы хуудустар, молиалар дээр өскелер-даа чаз
чүдүлү медээлде непертеринге, чептерини сойталар илердеринге чеп-
тес ажыглаткын турар. Колдуунда оларны кампанылыг амылдар үнелин-
де амылдар хевир кылдыр көрүп турарын чептү деп санап болбас.

Хана парлагаларынын редколлегия кижизилдеринин, бирикчилери-
нин семинарларын, хуралдарын организация хемчеглерин, хана пар-
лагаларынын көрүлгезин өй-өйде эртирип турган ажыгыт ажыл-
дарын чамык парторганизацияларын, СЭКП райкомнарнын сөлдү үе-
де сөксатканы багай салдарыг болган.

Партия организациялары хана солундарын ажылын доктаамал
удурут, оларнын редколлегияларын практиктиг, методиктиг дузаын
чедир болгаш бедик негеделиг болуп херек. Хана парлагаларынын
ажылдакчыларынын семинарларын өй-өйде бөлүктөп азы район аайы-
биле эртирер, эки солундарын дуржулгазын непертерин, бирикчи-
лерин, активтерин санын өстүр хемчеглерин алыры парторганизация-
ларын, СЭКП райкомнарларын негетинин турар.

Хана парлагаларынын бүгү хевирлерин үргүлчү билдиги ажы-
лаары, чогуру үзүндө үнүп турарын чедип амыр болгаш оларга парлаг-
тылган материалдарын дээштин чоруну чедип амыр партия организа-
циязы бүрүзүнү хулааласы болур.

Ам үеде, ылангыла СЭКП-нин XXIII съездинин төлөтин ужуражыр
дээр база оң шиптирлерин амыралга чедишкенин боттандырынга
амдан аргалыг бедиктеп турар үеде, хана парлагаларын ролу болгаш
ужуу-дузалыг улуг. Бир эвес партия организацияларын хана парлагаларын
хүн бүрү удурутун хандылар, ол дээр доктаамал сагыш салып болза ын-
чан олар массанын индир, парторганизациянын дузалачызы болуп шы-
даар.

Эгелекчи совхоз

Бай-Тогга районун ажыл-иш-
чилери Директиваларнын төлөви-
лини таныжар хуралдарын 34 ке-
лек чеге эртерип, акаа 4175 ки-
жи олурткаш, бо чылдын соци-
алист хулаалаларын хулааласы-
нын бетинде күсүдир деп шипти-
рилдирер. Кургане сүт сада-
рынын чыл даалганын ноябрь
15-те үзү күсүдир, а „Тээли“ сов-
хозун ажыл-ишчилери бугу-
ларга хулааласын төлөви-биле беш чы-
ла планын дөрт чылда үзү күс-
сүдирге бешке бузулук иле-
реткен. Мурнакчы кула-сортук
ол совхозтук үлгери өске-даа
ажыл-агылар эдерип турар.

Өвүрдөн

Өвүр районун колхозтарынын
өшү мадарчылары боттарынга
быжыгалан колданырын хурмыш-
тагылып туралар. Бо хүннерге
чедир төрөн 400 өшүдөн 431
анайын менди алган. „Коммунист-
че орук“ колхозтук сүт-бараан
фермаларын санынчылары бол-
гаш мадарчылары инектерин бы-
заларын чеге алыр талазы-биле
дээр черин ээлеп туралар. Ында
баштай төрөн 37 инектен 37 бы-
заа менди алынган.

Он дөрт мүн хураган

СЭКП-нин XXIII съездинин
Директиваларнын төлөвиленин
Узуг-Хем районун „Наймала“
совхозунун ажыл-ишчилери узуг
сонуургал-биле өөренип турар-
лар. Чонун чагай чоруун улам
ымай көдүрүп дугайында партия
болгаш чазактын бо сагыш са-
лышкынынга хойжулар күш-
ажылчы харымын берип, ботта-
рынга бедиктен социалист ху-
лаалаларын алып.

Ам амыл-агынын бүгү олар-
ларда 14 мүн амык хураган
менди алынган. Ол дээр, сов-
хоз 100 хойга ошаптыр 75 ху-
раганын алганы ол-дур.

Ивижилерге

Тоора-Хем суурун 12 кижиз
состулга алытхууларда „Май-
1-ы“ колхозтук мурнак Чымыр-
да иви амылдарынын чорун-
кан. Бригада ук колхозтук бот-
тыныгыр урам чугула коллектив-
ниң эң дээр киржикчилери-биле
каттыжып алгаш, чугула Чымыр-
да эвес, өске-даа чегерге баргаш,
солук концерттерин көргүдөр.
Бригаданын составында ашта-
торлар, экичлер, баш таарар ки-
жиер бар.

Хайныккан

ажыл-иш

„Шенээр“ совхозтун Ак-Хем
бажында тууду ыялы бедилер
бригаданын партиянын XXIII
съездинин Директиваларнын
төлөвилени-биле танышкан, улам
соруу кирген амылдап туралар.
Бригадада 55 кижиз бар. Олар 12
авенюларга үстүп алган, аразын-
да социалист чарышты калбар-
тып туралар. Оларда 14 амыл-
чы атытарын, бир „ДТ-54“ деп
маркалыг тракторну бижылаан.
Бригаданын соругалар 1500 ку-
бомет тууду ыялы бедилер
болур. Ам үеде бедиктеп
мышты совхозтук дирекция чеге
ажылдар ужурут чегеринче
сөөртү эгезде чугула.

С. СОСКУР-ООЛ.

Ойман фермазында

Узуг-Хем районун Жданов аттыг колхозунун Ойман сүт-
бараан фермазынын ажыл-ишчилери партиянын XXIII съез-
динин Директивалар төлөвилени-биле танышкан, 5
чыл планынын баштайгы айларында боттарынын мурнуна
салдыган соругаларын күсүдир дээр бедик деңгээлде
ажылдап туралар. Фермада суген, савай, силос үзүк чок ду-
журтунуп турар. Төрөн 37 инектерин бызаалары менди ал-
дынган.

Хэндөктөөн саваңны төрөн инектерге болгаш чаш
бызааларга берип турар. Бызаа азыракчызы, район Со-
веттин депутаты Сат Уйнукай, саанчылар Чанчынмаа, Нина
Өткөөк-оол эки амылдап, амыл норманы 120—125 хуу күсү-
дир туралар. Фермадагы ажыл-ишчилери партиянын XXIII
съездининде күш-ажылчы чедишкенин ужуражырлар.

О. КУЖУГЕТ.

Алган хүлээлгезин күүсеткен

Кызылдын алгы заводун коллектив бо чылдың
баштайгы айларында күш-ажылчы чедишкенин амыл-
агында, Январ болгаш февраль айларыг бугу-
руде даалганын амык ажы күсүдирген. Коллек-
тивтиг кижизилерин Совет Эмелинин КОММУ-
НИСТИГ партиязынын XXIII съездинин
АЖЫТТЫНАР ХУННГЕ БЕЛЕКТИГ УЖУРАЖЫРЫ-
БИЛЕ МАТЕРИАЛДАРЫН КАМПАП ТУРГАШ. ПЛА-
НАН ЗАШКААР 300 ЭЖЕШ КИДИС ИДИКТИ. 800
ЭЖЕШ ХӨМ ИДИКТИ БОЛГАШ ӨСКЕ-ДАА ПРОДУК-
ЦИЯЛАРЫН БУДУРЕРИН ХУЛААГЕШ. АЛГАН СО-
ЗУНГЕ ЭЭ БОЛУП, ОЛ ХУЛААГЕШИН МАРТ 11-ДЕ
ЧЕДИШКЕНИН КҮҮСЕТКЕН.

Бугуругенин бүгү кижизилеринин 70 хууу хер-
ээженер болуп турар. Кочгарынын берге болгаш
чымштыг амылдан эгелес, мастерин хары-
амылдың бригадасы деп бедик атты чедип амыр
дээр демисейин туралар.

Планыг даалганын күсүдирген узуг узуг-хуу-
пу хоочун амылчы Василий Давыдович Ивантеев
удуртка коммунист күш-ажыл бригадасы кирип
турар. Оң кижизилерин ээлеп даалганын 130 хууу
өрү күсүдир турар. Оларын бугуруу-биле бугуру-
генин чоругулазы савай бээр таварылга турбаан.

1966—1970 чылдарда СССР-нин узус амыл-агыг
хожудеринин беш чыл планынын талазы-биле XXIII
съездинин Директивалар төлөвилени-биле коллек-
тивтиг кижизилерин танышкан, оң бөр үн-биле де-
төөн болгаш бугуруу үндүрүп турар продукциянын
шынын, хевирин экичлер, материалдарын кампап
алыр талазы-биле тодаргай соругаларын саган
ажылдап турар.

ЧУРУКТА: кидиркичлерин коммунист күш-
ажыл бригаданын кижизилерин. (Солгай тала-
зында) бригадир Василий Ивантеев, комсомолчу Ни-
колай Вергунов болгаш Михаил Казанцев.
Сөзү болгаш фотоу А. АИРНИИ.

АЛГАН ХҮЛЭЭЛГЕЛЕР

КҮҮСЕТТИНИҢ ТУРА

Чаартылганын базымнары

Съезд мурну чарышын күш-
ажылчы хүннеринин бирээнде чугу-
ла „Тыва туду“ трестиниң ризаар бугу-
руугалар комбинатынын гилс-бе-
тон кылалар чегинде чедип келгеш,
ажылчылар-биле чугалажып, олар-
нын амыл-иштин бугуруу маа-
дал, коллективтиг кижизил бугуру-
нуң аразына эл-найрал, бугурул
бар болура дыка-ла өөрүкчү, чор-
саркыч, амылдар амында хол
тудунур, сагыш-сеткил хосту-
гезин болуп чугу-дир деп, өөрүп тур-
ду.

Цехтик бригадир И. Иванова
ажыл-херектерин дугайын хөвөр
олура, амылдап турар эштерин кы-
руу, оларнын эччөк кылдыр салган
кудуун манжаларын эде сал деп чу-
галап берип олурду. Цехтик туду
материалдары — гилс, кудуун ма-
жалар, суг, плиталар бижыдыр тудар
чыгас демилер ол-ла. Ынчалза-даа
бо „бугуруу“ материалдарын күш-
ажылчы холдар чаз тудуларга эре-

жок чугула, бажынын иштиги
аралдыр кылдыр бижы, көрүтүл
плита-паналарын кылдыр турарын
көргөн кижизилерин чугула маадалар.
Мында кол материал — гилс. Оңу суг-
быче хонтош, 15—20 секунд иш-
тинде чыгырылгаш, бугу-ла кур-
гал, демил-бетон ышакш бижыг шы-
нарлыг материал кылдыр када бээр.
Оңу демил-бетондан кылалы, гилс
чеге шынаш хонто туду; материал-
дарында кылалы мында дүргө ка-
дар холумактын хууун көвүдеткен
болур.

Амыл үеде бистин цехти чегер
гелээлдегиде материалдары-биле
хандыран. Март айда 1200 санын
иштиги ханалар кылдыр планын ал-
ган бис, оңу чедишкенин күсүдир
аразын бер. Оларнын шынарын
экичидерин-биле гилс тыныр чаз ма-
шынаны база алган бис — деп, Ири-
на Иванова чугалаша, чеге ийи
чыл мурнуна чаз-ла хол-биле кылдыр
ажылдар хай турарын сактып, сонда
караңче амыткаш, мында керем
азында овалал каан чыткылаан
эдиле — керемесиде көвүдээр. Со-
вети кеш чылдарга чүгө бо цехте бе-
ли чаартылгалар кайы хай. Чаа ту-
дугаларга чорудар бейи плиталар-
ны ам кидүртүп кран-биле чүдүрүп
турар, а мында чүгө чангыс кранов-
иш амылдап турар. Ийи-ле чыл
мурнуна бо аар плита-хандарын
ажылчылар машинага хол-биле чу-
дуртуп, дыка хай үе-шакты чарыдап
турган. Плиталар кидым ханды-
лаар калбак, дыкы мажыларын че-
зекчилер хол-биле кылдыр турган,
он кидым бейи манжалар-биле ыш
заводу хандырып турар апарган. Ам
цехте трестин хоочун ажылчылар
Мая Колупаева, Ксения Килина,
Акулина Потылицина, Ирина Ивано-
ва олар-шугу дөрт-ле кижиз амыл-
дап, күнде 40 плита-ханды кылдыр
нормалыг тургаш, 50—60 чедип турар.
Ботал көрүдөр, бо бичик коллек-
тив күнде-ле 50 плита-ханды кылдыр
турар-дыр, а Кызылдың чаз туду-
ларга чеге ыдыг ханалар кирип
турар-дыр?

Бистин бригадасын Кызылдың
чаз тудуларын кидым плиталар-биле
бугуруу хандырып турар, ычкан-
дыг ажылчы санын көвүдетип, а
ажылды механизация, оңу организа-
цияны экичидерин кижизилени
уяландырып турар бис. Демил-бетон
болгаш гилс-бетон кылдыр кылдыр
чаз цехта тудуп турар, оңу ажы-
лаага кирипкенде, чаз тудуларга
бо хевирин тудуе материалдарын
бээр чугаажок көвүдээр—деп, Ири-
на Иванова өөрүп чугалаша. Бо
гилс-бетон цехинде амыда, төп кор-
пуса демил-бетон кылдыр кылдыр
чаз база бар. Чаа туткан бажынар-
нын сонданын кырынга салыр кы-
лым, демил-бетон плиталарын мында
кылдып турар. Чаа цехтик бажы-
нын тудуу доосту бээр, бо ийи
цехти аңаа кирир болгаш чаз дер-
лер-биле дерип кылдыр, аңаа чүгө
бизин хемчээлде плиталарын эвес,
чаа хай кат бажынар өтпөт тур-
гузар демил-бетон узус мажыларын
болгаш бажынын дайынчы калбак
ханаларын кылдыр турар апар.

Д. АНАЙ-ООЛ.

БЕЛЕККЕЛДИ СЪЕЗДИГЕ ЧЕДИР ДООЗАР

„Барлык“ совхозтун ажыл-ишчилери чакы-
хуу ажылдарында бедилер талазы-биле ча-
далаакчыларын кийгириги дегинишкан.
СЭКП-нин XXIII съездинин ажитынын хүн-
нүгө чедир тарылга бедилер доозар деп
хулааласын алган турган. Мынчангыч, бо тала-
зы-биле байдал бисте ам калдык болуп турарыг?

Бедик дүжүтү амырды кол чүдүлү бирээ-
л — үренин бедилер болбай. Бистин совхозта
кымыл-таас үренин — 706 тонна бүрүн бар, 200
тонна арбай болгаш 180 тонна суга үренин
база белеп, оларын аргылап, хораналар ажылды
бүрүн кылган. Үренин бедик сорттун болуп
турар. Бо ажылды агроном Хомушук Лосев
эки удуртка, а мурнакчылар Кара-Сал Досуева,
Сая Хувискал болгаш өскелер-даа болган.

Техника септелгенин талазы-биле ээзи
ажылдар кылдыган. Ям-бүрү марканын 45
тракторларын септээр турган, оларын 38-ин
септеткен. Оңу-биле кады септелер, аял-
дылар, дүшүлүктөр, 20 комплект илэр чед-
ишкенин септеткен болгаш бо чүдүлөр
талазы-биле тарылга бедилер доозулган кыл-
дыр савап турар бис.

Техника септелгенин дүргөн болгаш шынар-
дыг кылдыр чорудар талазы-биле топ салбыра
партия организациязынын секретары эш Ку-
жугет Чынан, септелге мастеркасында партия
организациязынын секретары эш Василий Бо-
совский олар эки амылдааннар. Кара-Сал Биче-
оолдун Хомушук Серен-оолдун тракторлар сеп-
тээр, Салчак Кай-оолдун. Доржу Хувискаалын
септелер септээр, Ооржак Кумшан-оолдун ая-
дыларын септээр аялаларын септелге үзүндө
үргүлчү мурнакчылар болуп турганын демде-
лээр херек.

Септелгенин шынарын бедик кылдыр, оң тем-
пизин дүргөдээр дээр совхозтун администра-
цияны, партия болгаш профсоюз организация-
лары ээзи хемчеглерин ал келген. Ол чүдүлөр?
Хаммактыг мурнуна социалист чарыштын
дээштин болурунче кичээлгенин угула турган.
Мынчангыч, чарыштын түнелдерин беш хон-
гаш-ла үндүрүп, бирги черин алгандары шип-
чир ымырааларын тывыштыпкан, акша ша-
наларын берип тургузган. Оңу-биле кады эр-
тегинин 5—10 минуттарда информатив-
ларын үзүктел чокка чорудуп турганын база
ажылга узуг илгирин берип турганын чугаа-
кан.

Септелге бедилер амыл-биле септөөнүн
аргасын ажылааны узуг ажитыг болган. мын-
ды арга турга, септөөнү бүрүзү лизы-бүрү не-
кетер амыл-биле ыдырап турбас, бар олаш-
кан кезең кылды турар, ычкангыч аңаа оң
мерген-када эки болу бээр, шынар бедилер
болгаш тең дүргөдөр.

Бистин совхоз бо чылдын плантын-биле 8600
гектар тарылга чорудар, оон шиптеде тарак
культуразы — 6400 гектар. Мында демде-
лээр чогуру чүе чүз дээр, бо чылдын бисте та-
рылга шөлү калбарбас, хамык күштү бедик ду-
жүттү амырынча салган турар. Бо талазы-биле
эң кол күштү тараанын суггарылганын сады-
ры көрдүгөн. Ылангыч эркен чылмын сугга-
рылгасын тарак биске 2500 гектар турган болза,
бо чылмы ол ийи катан көвүдө—5 мүн гектар
чедер.

Бо талазында хемчеглер алымын эгезең.
Амыл үеде ийи эвөө бугалар ашталганын чо-
рулуп турар. Чыжээлээр, бугалар унуда си-
гек өртөдир болгаш өске-даа ошан септелер
доозулган. Ам чүдө илженертиг ажылдар-биле.

БИСТИ ПАРТИЯ КЫЙГЫРЫП ТУР

Бай-Тайга районунун партия организациалары болгон бүгү ажил-чыноры ССРЭ-нин улус ажал-агыйнын жогжудурунун баш чыл ажал-агыйнын дугайында ССРЭ-нин ХХІІІ съездинин Директиваларынын төлөвилелин угуу өөрүшкү-биле, бир өс-сеткилдиг хулаап ап, сөздү мур-нунун социалисттик чарыжын кал-бартып, Директиваларын калбаа-биле өөрөшпү туралар.

Директивалар төлөвилелин район-лун партия аге организациалары-нын, ажилчы чонунун хурадаларына чугаалажып танышкан болгон шүтү-чөргө дөткөп, бедитен хулаагел-лери алганар. «Мурнакчы» кол-хозтун хойжуу аш Наадыкбай беш чылдын баштайгы чылында 100 хой-га онзаштыр 100 хураганын, бир хой-бай 2 кг дүктү кыргып алганын; сазынч аш Оңур бир инектен-не 1000 литр сүтү саар деп хулаагел-лери, колхозтун мурнакчы сазынч аш Бак-Бөкүт чарышка кыйгырган. Оң-ла колхозтун тулугжулары ССРЭ-нин ХХІІІ съездинин ажил-чынорун хууун таварыштыр 3000 ку-бометр тулуг мяхин бедеткээрин.

70 тонна чугайын ертедирин ху-лаагелген.

Ээр-Хавак сүт-баран фермазында сазынч, ССРЭ Тыба обкомунун ке-жигүнү Бовулаш Эртежи мынча дээн:

— Беш чыл планынын талаа-биле Директивалар төлөвилелин бис-терин «сүрүк кирип тур. Төрөн партияныстын совет кичи дугайында сазынч салымшыкынын харым кылар беш чылдын баштайгы чылында бир инектен-не 1300 литр сүтү саар мен, өскө өөрүмү чары-шка кыйгыртур тур мен.

«Тээли» совхозтун Бай-Тал саз-бырынын мурнакчы хойжуу Иргит Эрелчин бо чылын чус хойга онааш-тыр 110 хураганын, бир баш хой-дан-на 2,5 кг дүктү алганын, мал чегинге боду 20 тонна сикенин бедеткээрин, бир баш хойнун дийр-денизин 50 кг чедир семитир деп хулаагелген.

Колхоз болгон совхоз бугурулгезин көдүренин кол уганымыкынын-нын болгон экономиктиг үндөйне-рин толораткан ССРЭ ТК-нын март Пленумунун төөгүтү шиттирлери

М. НЫЗЫЛ-ОЛ,
СЭРЭ-нин Бай-Тайга райкомунун бири секретары.

ам беин боттут түнөлдөри бере берген. 1965 чылда районун кол-хозтар болгон «Тээли» совхоз 1964 чыл-биле деңгээрге сүтү, этти болгон дүктү бугурун көү-деткен. Күрүгө сүтү 145 тонна, этти—50 тонна, дүктү 25 тонна хойну саткан. Бир инектен сазп алыр сүт 802 килограммдан 1000 кг чедир өскөн. Күрүгө эт, дүк, сүт сазыннын планынын «Кара-Хөл», «Мурнакчы» колхозтар болгон «Тээ-ли» совхоз ажил күүсеткенер. Оң болза ук колхозтарда болгон сов-хозта партия организациаларынын, ажил-агыйларынын удуруткучулары-нын организациа ажалын түнө-ли-дир.

Районун ажил-агыйлары хой дү-гүндөн болгон этинден улуг орул-ганы алган. Мянгыны мраккы Мон-гун-Тайгада «Малчын» колхоз эт-кен чылын чугаа хой ажалыннан 326 мун рублдин арыг орулганын, а оон иштинде чугаа хой дүгүндөн 91 мун рублдин орулганын алган. Бо ажил-агыйда сарлык мал база-ла улуг орулганы берип турар. Ния-тизи-биле бо ажил-агыйнын 900 мун ажил орулганынын 350 муну аам бүгү орулганынын 38,9 хуузу шуут-ла арыг орулга болгон. «Тээли» совхоз бодунун тургустунун келге-нинин иштинде эткен чылын бир-ле дугар каража чок ажалып, чугаа хой ажалыннан 351 мун рублдин арыг орулганын алган.

Мянгы-лаа болза ажил-агыйларда эт болгон сүт бугурунун бугу-рунун улуг болуп турар. «Тээли» совхоз инек малды күрүгөге семир-тин дугайын багыт организациа-нын түнөлиндө 7200 рублден ко-гоараан. Сүт бугурун база-ла ка-

ражалыг болуп турар. Фермаларын бүгү ажалын хол-биле чорудуп, ме-ханизация ажил-агыйларыннан 13 мун рубл когаралды. Күрүгө 1 цент-нер сүтү 10—11 рубль сатып, а оңу бугурунине 17 рубль чыры-дап турар. Хава ажалын база-ла улуг кичээнгөйге албан. Ажил-агыйнын бо алыр 7 мун рубль ка-ражалыг болгон. Продукциянын бот-унесин чингидир, бугурунине орул-галыг болуп чорун чедип алыр со-рулганы эткен чеди чылда күүсе-ткен бис. Чаа беш чылда ол четте-стерин чылдадыр ужурауг бис.

«Тээли» совхозтун болгон «Мур-накчы» колхозтун партия организациаларында организациа ажил-агый ажалып кичип турар. Оң түнөлин-де «Тээли» совхоз бири кварталда күрүгө сүт сазп планын март 10-ла 100,2 хуу, этти сазын 60 хуу күүсеп, өскө ажил-агыйлар-нын мурунда келген.

Ажил-агыйларын чамлык уду-руткучуларын харымсалга чок чо-руунун ужурунда, эткен чылын 7500 баш мал өскөн. Оң дээр 10 тонна дүк, 3700 кг сүт, 274 тонна эт болгон. Оңу саткан болуусса, күрүгө мурунга өрө чок артар тур-ган бис. Багай ажил деп чус ол-дур.

Хойнун дүктүрүн бедитерин база чедип албаан бис. Кыргызданы ор-ганизациа-нын, дүктү сартынында ла улуг четте-стерин болгон. Анаа чогуур үч-өт-өттү тургустуу. Район эткен чылын күрүгө дүк сазыннын планын күүсептен. Бар дүктү беин дугаа-лаа болгон. Чоокта чаа «Малчын» колхозтун колхозчулары Мөгөн-Бүрөндө ам-даа 200 кг хире чок бокта боражып, үрелги чыларын изерткен. Мян-чаарга районда план күүсептен чангыс-ла ажил-агый ол болгай. Бо талаа-биле колхоз даргазы тур-

ган коммунист өш Шыдыраанын онза харымсалга чок болгон чорун ол факт беин херечилеп турар. Бисте бар курдагыларын чедир ажиллап шыдавайын турарыстын барымдаа-зы ол-дур.

Мал ажалы — Бай-Тайганын ко-дээ ажил-агыйнын кол алыр. Мян-чаарга чамлык колхозтарда, совхоз-та партия организациалары, көдээ Советтер малчыннар-биле ажалды кошкак организациап турар. Мрак оларларда малчыннарже сазын сал-байн турар-дыр бис. «Тээлинин» Туралыда, «Малчын» колхозтун Мөгөн-Бүрөндө, Шегетейде болгон өскө-лаа чамлык мрак оларларда малчыннарже автолавкалар, өмнөгө ажилдагылар, көжөр кинолар хол-вар баргылаар, солуннар беин ай-айн-биле четпейн турар.

Материалдыг чаагай чүгүдери бугурун турар кижилер дугайында херек кырында сазын салымшкын ажил-агыйларда багай дээрин ам-даа 460 малчын өт-бүлелер чуртта-ла малчыннар-биле хандыртынмаа-нын херечилеп турар. Мянгыны «Мал-чын» колхозтун, «Тээли» совхозтун малчыннар-нын хей кезин өгөрдө чурттавышаан, хойжу бригадалар топеринде алектри чырым чок, сүт-баран фермаларында чунар ба-жынын, кызыл булуннар доктаамал ажилдавайн турар. Бо бүгү болгон өскө-лаа четте-стерин чылдадыр, мянгыны тулуг ажалынче кол ки-чээнгөй салыр, олче коммунистерин, комсомолчуларын күжүн угалдыры-п бистин чугаа орулганы-тыр.

Бо үсө районда чаа төрүтүнгөн бызааларын 98 хуу, анай болгон хураганынын 96,4 хуу камта-латкычын алганар. Районда мал кыштагылашкынын байдалы бер-тиге «Малчын», «Кара-Хөл» колхоз-тарда мал улуг хорамачын болуп турар. Малын кыштан хуу ажалып алыр дээп бүгү-ле болунар арта-ларын ажалгаар, хей мал өлүп ту-

рар ажил-агыйлар удуруткучуларына негелдени бедилер, ажалды багай организациап тураларга харымсал-ганын хулаадыр херек.

1970 чылда районун инек мал 12000 башка, азы ам турганынча уду 44 хуу, хой, өшкү 162100 башка, азы беш чыл ичинде 30 хуу, чыгы 3350 башка, азы 40 хуу өскөн турар болгон эт бугурун 57 хуу, сүт — 63 болгон дүк — 61 хуу өскөн. Ол продуктуларын күрүгөге сазын: беш чылдарын совет ку-лынга чедир эт—41 хуу, сүт—28 хуу, дүк—62 хуу өскөн.

Сорулгалар тодаргай. Ам чүгө ажи ажалдаары, беш чыл планын баштайгы чылдан-на өгөлөп чедип-киниг күүседири артан. Чер ажи-лын хөгжүтпейн турар, мал ажи-лын хөгжүдери болуунас деп чү-вени бистин чамлык ажил-агыйын удуруткучуларынын хандыр болавайн, мал чегинерин быжыг суугун тур-густайн турар. Ша-ла оң ужурун-да мал ажалынга каража-котарад болуп турар чажыт эвес. Чер ажи-лын културалы дээп демисел кошкак. Бо хунерде чакык-хову ажалдарында бедеткел доозбайн турар. «Тээли» совхоз тарыла ше-деринче 6 мун тонна өскө сөөртү-турган, ам оң чүгө 12,2 хууан сөөртү чедирген. Техника септе-легин доозубаан. Чакы тарыла ху-нери чоккушап оор. Анаа эки бедеткелдиг ужуражыр ужуруг бис.

Улус ажил-агыйын хөгжүдери-нин чаа беш чыл планынче өгөлөп кирипкен бис. ССРЭ-нин ХХІІІ съездине бедеткелдерин бо хай-нышкынын хунеринде база сөздү сөндө-лаа ажалчы чоннарнын куш-ажалчы, политиктиг көдүрүтүшкү-нүр деткири болгон баштаары пар-тия организациаларын, бүгү ком-мунистерин хулаагел болур. Эки күженишкни болгон чогадыкчы энергия-биле ажилдагыч партия бисти кыйгыртур турар.

Н. А. Белова — Чадананын улет-тур комбинатынын даарында ма-стеркажынын плателер бижикчи-зи, бодунун ажалынга ак сеткилдиг болуп, бугурулаа планын уруу-лажыр күүсөдүр турар. Бугурулаа-ге төлөтпө ажалдан келген дээп, эки Белова хунерде бижиктер болгон өрткөткү чүгүлөр-биле каш дооза шактаткан.

ЧУРУКТА: Н. Белова плателер бижикчи тур.

Фото С. Феоктистову.

Чугаалажып, деткип тур бис

СЭРЭ-нин ХХІІІ съездине чугаалажып көөр ужуруг, ССРЭ-нин улус ажал-агыйын хөгжүдери-нин чаа беш чыл планынын талаа-биле Директивалар төлөвилелин «Тиле-лел» совхозтун ажил-ишчилери чугаалажып, бир үн-биле деткиви-шаан, ол чедип алыр улуг чаагай со-рулгаларга улам сүрүк кирип, сөз-диге чедипкиниг ужуражыр дээп ажалдан, 1966 чылда бедиткен со-циалисттик хулаагелерин алганар.

1966 чылда совхоз күрүгө 465 тонна этти, 540 тонна сүтү, 39 тонна дүктү болгон 12 мун тонна тарамын сазар. Совхозтун малчын-нары төрүүчү чус бал малга онааш-тыр 96 хураганын, 85 бызыам, тө-рүүр кол хаван бугуруннен 12, дү-гүтү хаваннан 6 хаван оолдарын, хой бугуруннен 2,2 кг дүктү, сазр инек бугуруннен чылда 2360 кг сүтү алырлар. Бо чылын совхоз бирө-зинге ийи ала ишти чурттаар 20 ба-жынын, оон 10-нун малчыннарга тулар. Оон ийи үш чунар бажынын, ийи кызыл булуну болгон 330 олуутку клубту ам тудуп өгөлөр.

Совхозтун механизаторлары пар-тиянын ХХІІІ съездинин ажил-чынорун хунгө чедир 120 тракторун, 50 комбайнын болгон өжүг чен-

сектерин септеп доозар хулаагелни алган, ажалдан туралар. Тиле-лелчилер боттарынын алган сөзүнө эч болур дээп бар-ла күжү-биле ажалдан кирипкенер. Совхоз бири кварталда күрүгө 17 тонна эт сазар турган, 57 тоннаын, сүтү 65 тоннаын орунуга 71,7 тон-наын саткан. Механизаторлар 111 тракторун, 31 комбайнын септеп, ко-жуг ченектеринин септегезин доосканнар. Ам үренин арылгааш-кынынче күштү салып турар.

Совхозтун хойжулары бо хунерге чедир төрөн 3064 хойдан 3070 ху-раганын камтап алган. Хой оол-даашкынын талаа-биле соина-лашкынын бири черинде төп салгынын хойжулары чоруп, төрөн 2300 хойдан 2310 хураганын алган.

Саванчы Н. Бизак февралда бо-дунга быжыгаан инек бугуруннен 249 кгг. С. Маас — 237 кг сүтү саап ап, чарыштын тилекчилери болганар. Хойжуларын Б. Се-вен 530 төрөн хойларыннан 550 ху-раганын, О. Дажый-оол 315 хойдан 330 хураганын алганын улуг че-диншкни деп сазар ужуруг. Бызаа ажалачкымы М. Чечекма бызаа бугуруннен хонуга 803 грам не-мелде деңизин ап турарын база эки көргүзүп деп саназа чогуру.

Совхозта бир бергенде турар айтыр болза мал чегинерин чедип-пенден чамлык коданнара мал-дын байдалы баксырап, хорамча-га таваржыр турары болур. Ам кол сорулга болза малдын баш санын менди камтап алыр дээп болу-нар-ла хемчегелери алыр, бар мал чегинерин чөп ажалгаар, олардын харын далыйлаары, малчын-нарын ажалын амдырал-чурт-талганын кичээнгөйге алыр болур.

Директивалар төлөвилелин беш та-нышкан, совхозтун ажил-ишчилери Төрөн чуртуну моон сонгаары чечетелишкни дээп улам күж-енишкниг ажалдаарын хулаа-генер.

М. ДАМДЫН,
совхозта партом секретары.

Күзелин четкен кыс

Чолдасымаар дурт-сынныг, ту-гүтүлгеннээш кара карактардыг анык кыска Улуг-Тем районун «УТКА 25 чылы» совхозтун Чаш-Тал сүт-баран фермазында чораян ажи бугуру-ле ужуражыр бөөри чугаажок. Ол кыстын Василь-Ирина дур, Ирина 8-ки классты чедип-киниг дооскан, Чаш-Тал фермазын-га саванчылар кирген. Оон баккызы Данын Маадыр-оол баккы учил-пешинге өөрөйрин сүмөлөп турган. А кыстын миң күзели саванчы бо-лур, ол чажындан тура-ла инек саз-рынга ияат, школары чылдарына фермага саванчылар турган авазын-агра-мергежилер өөрөйин ап, оон дулак чок алганар.

Ирина өртөн ажил-агый чылы-нда бодунга быжыгаан тус чер ук-саалыг инектерин бирөзиден-не 1600 кг сүтү саап алган.

Бистин партиянын ам болур ХХІІІ съездинин ССРЭ-нин кежигүнүгө кандидат Василь Ирина куш-ажалчы бедеткелдиг уткун турар.

М. БИЧЕ-ОЛ.

ЧАА БЕШ ЧЫЛДЫН ТУДУГЛАРЫНДА

«Чаа районнары үдөтүргө ажалдаарын хандырар Эрбет Усть-Илим, Ресмита Ботуча-ны арамынч депир орутарын турар» деп, ССРЭ-нин ХХІІІ съездинин Директивалар төлө-вилелинде айтып турар.

Бо репортажы Тайшет — Ле-на шугунуна Хребтин депир орук станицында 25 кило-метрде тайгала кылган. Усть-Илимче чаа орутку тулуг тулуг-жуларын баштайгы ээлчөп тайгада чедирген. Тулуг-этел-генин үш поседан болгон ме-ханизациаттыг ийи колонна өжүм-каскактары болгон тула-ларга таварты ол орутку кылар.

Ийи чыл өртөн соңда, чаа оруктан поседар этин турун боор. Ангарагың даразындагы ээлчөпте — Братскын деле-гейде эң улуг дөң гидростек-тростанциямын шыкшап, шак-ым-дыг күчүдү Усть-Илим гидро-станциямын хойжаларын ол чедирер. Чүгүтөр өскө-лаа чаа тулугаарга база баар. Демир ру-дамын арбын байлаактыр чер-лерин ажилгаары беин болур. Ангара камызынча улуг ра-йонунга чаа орук амдыралды хайныктырып үндүрер.

Усть-Илимче чедир мрак. Ил-чалда-ла Абакан — Тайшеттиг

орук тудуундан мында барган, мын кезикчин Василь Пета-ковка ол мрак эвес, Бо чылдыг беин орутку баштайгы участо-

гун таварты ажалчын поседилер эртер.

Фото Э. Брюханенкоу,
СЭТА-ның фотохроникасы.

БЕШ ЧЫЛДЫН ЭРТЕМ ҮНДЕЖИНИ

Бугурулгенин чепсек-херекселде-ринге нийтинин өнүгү төргинде тур-гар социалисттик күрүгө чуртту өг-гөлөп башкаары хамкытын мурунда экономикалык сорулгаларын шит-тирлээрден угалыр. Ажил-агый тургузушкунун алтырылары бисте шуут-ла онзагай ужу-дузалыг болуп турар деп. В. И. Ленин айт-кан. Ол чөдө бидилдир — бугу-рукчу күштерин хөгжүдөйүн ний-тел амдыралдыг үндөй эскерил-гелерин аге чылдагааны болур.

Коммунист нийтелиде тургуза-рынын чорудуга хей талааг болгон нары. Бир эвес экономика нийтелил харымлааларына матери-алдыг баазын тургуула база кижилер-нин меделерин хөйрөлөп турар болза, нийтелил бугурулгенин, матери-алдыг баазын хөгжүдөйүн чедипкини, бодунун ээлчөндө, ний-телил харымлааларынын характери-нде болгон хаматаларын меделер-диг чорудунда хамаларын.

Коммунист тургузушкунуну эко-номиктиг айтырларынын шиттир-лөрүнче бистин партияныстын бол-гаш улауурустун күженишкенин мөөнөзү чүгө ажил-агый айты-рыларын эвес, харын социал-поли-тиктиг сорулгаларын база чедип-киниг шиттирлөрүнүн аргазын берип турар.

Партиянын ленинчи экономиктиг политиказын иле түнөлдөй берип турар. Бистин чурттуу улетпур бугурулгенин хемчээл-биле ам делегейде ийги чери эдеп турар, а продукциянын хей чугаа хөй-рлери-биле — бири чөдө, Совет улус комсиктиг делегемерин шиттээш алдырына тылгаратгай чедипки-нерин чедип алганы чаа нийтелил

тургузушкунун маргыш чок артык шы-нарлынын херечиле болгон. Чеди чылдын дугурунда бисте беш чар-тык мун хире улуг бугурулгелер туттуган. Партия болгон чазак ажалчы чоннарын амдырал де-недин бедилеринин, чуртталга чер-лери-биле, калбак херелелдин ба-рааннары, аш-чөм продуктулары-биле чонун хандырар талаа-биле элээн хей хемчегелерин боттадыр-ган.

СЭРЭ улус ажил-агыйн удурут-ла ала-чайгаар күштөргө кажан-ла илгел салбайн чорал. Экономиктиг тургузушкунга ленинчи шугуну боттадырбышаан. Коммунист пар-тия практиктиг дуржулганы шугу-м чүзөкчи аналитет, бар аргаларын сарымалдыг барымдаалап турар. Со-циализм системанын артык күш-түн долу ажалдарынын оруун В. И. Ленин эртемге үндөйлеттин-ген, бүгү тала-биле болгон кылган планына-биле деп көргөн. Оон бо-ламы-биле алырга, харын-на күрү-гө планы улус ажил-агыйнын хөг-жүдөйүнүн шың дүштүрүгезин, куруларын бодамчалыг болгон өң ажилыг ажалдаарын хандырар хулаагелген.

Бистин партияныстын ленинчи экономиктиг политиказынын кол у-галымыкынары ажил-агый план-шарына долаттыганын.

1966—1970 чылдарга Совет Эви-делиян улус ажил-агыйн хөгжү-дөйүнүн планынын талаа-биле ССРЭ-нин ХХІІІ съездинин Директивала-рынын төлөвилелин бүгү Совет ки-жилер ханы сетки хамышкы-биле хулаап коруп турар. Ол планын кол сорулгазы болза коммунист тургу-зушкунун ору-биле бистин чур-

тувустун дыка бурунгаарларын, ма-териалдык хемчээлдегизин улам ийи хөгжүдөйүн, чуртуну эконо-миктиг болгон камгала күчүдү бижыгларын хандырар болур.

Чаа беш чылдыг характери-г оң-ча чүгүл — эртем-техниктиг деп-лигенин дүрөлдөй, бугурулгенин бүгү ажалдарына эртем-ши-нчилердин дүргөн болгон калбаа-биле бедилерин болур. Коммунист тургузушкунун амыг чалызында, аар индустрияга даянып алган, ко-дээ ажил-агыйн, улетпурн хө-реге-л чүгүдөй бугурун турар алырларын, тулугун, транспортту, харымлааны, экономиканын бүгү алырларын техника талаа-биле эде чепсегээрин хандырар эргежок чүгүл.

Директивалар төлөвилелинде бис-тин улетпурлусту улам ийи хөг-жүдөйүнүн калбак, программанын берген. Энергетиканын, машина ту-лушкунун, химия улетпурлунун, металлургиянын мурал турар өзү-лөзүн, алырлар иштинин пропорция-нын ажыккарын, нийтелилдин херек-селерин өзөт чарыгал-биле хан-дырып турар экономика талаа-биле өң-не ажилыг бугурулгелерин үлүү бедилерин төлөйлөн турар.

Чаа беш чылдын өң-не онзагай чүгүл бугурулгенин чепсек-херек-селерин бугурун турар алырлар биле херелелдин чүгүдөй бугурун турар алырларын хөгжүдөйүнүн темпелерин чоккушаалары, чык болгон аш-чөм улетпурн хөгжү-дөйүн дүрөлдөй болур.

Чаа беш чыл планынын кол у-галымыкынарын бирээ — ний-телил бугурулгенин структуралыг сайырангайдыры, улетпур биле

кодээ ажил-агыйнын аразында чурт-пур экономиктиг хөгжүдөйүн багыт-гай саздарын чедирген диспропор-цияны (дүшпөйүн турар чорукту) ажил өртөй болур. Кодээ ажил-агый бугурулгенин өздөйүнүн темпизин улетпурн өздөйүнүн темпизин-биле чоккушааларын у-галымыкынын партия ап турар. СЭРЭ ТК-нын март Пленумун (1965 ч.) ажалдан кылган хемчег-терин ниям чөйүнүлөшкөнгө быжыг үндөйүн салып турар. Ам кодээ ажил-агыйн төп сорулгазы болза чер ажалын болгон мал ажалыннын продуктуларын бугу-рун, мянгыны тарва бугурун дика экижидер болур.

Директивалар төлөвилелинде кодээ ажил-агыйн амыг үеини техни-камы-биле хандырарын, оон ий-тенсификациянын тургусту ботта-дырына таарымчалыг байдалдар-ын тургузууларын айтырларынын улау-биле үнөлө турар. Партиянын политиказы болза кодээ ажил-агый бугурулгенин деңизин бедилерин аргазы-биле чүгө хоорайла эвес, харын база көдээ ажилчы чоннарын чаагай чорунун улам ийи өздөйүн дүрөлдөй, кодээ чонун амдырал чуртталганын байдалын хоорайын-биле чок-кушаалар болгон оон-биле комму-нист тургузушкунун эң чогул сорулгаларын бирээ — хулаа-биле көзөйүн аразында социал-эко-номиктиг малады чок кыларын шиттирлери болуп турар.

Улуг улетпурн революшкучу ролюн дугайында ленинчи ай-тышкынарын уауртала болдур-бу-шаан. Коммунист партия бугу-рулгенин чепсек-херекселерин бугу-ре-

рин дыка бурунгаарлаткан. Улет-пурн алырларын («А» бөдө-түн) улу-деңизин ам улетпур бугу-рулгенин нийи хемчээлдин 70 хууу болуп турар. СЭРЭ моон сон-гаар-ла бугурулгенин чепсек-херек-селын бугурун өртөй улауушкы-нынын чорудар, ол чокка бүгү эко-номиканын чедипкиниг хөгжүдө-й болуунас болгай. Иччалажок партия улетпурн чангыс талаалар хөгжүрүрүн шиттирлелг улау-ла-нычмы. Бугурулгенин чепсек-херекселерин бугурун биске чүгө бугурулгенин бодунун эрге-ажы-нга херек эвес а бүгү улус ажил-агыйнын өң-не ажилыг чорун бедилерин чедип алырынга херектиг. Чугаа сорулгаларын бирээ болза, национал орулганын херелге-ге чарыдап турар үлүү чокку чылдар-ла улааттарында болур. Моон ужу-рунда кич болгон аш-чөм улет-пурн көдөр талаа-биле боттут хемчегер алдынып турар.

Партиянын политиказы совет улустун амдыралчы эрге-ажы-тарын изерлейлел турар. Улетпур болгон кодээ ажил-агый бугурулгенин улам ийи хөгжүдөйүн улауу-дун ССРЭ-нин экономиктиг хемчег-лери ачис сорулгазы — ажилчы чоннарын чаагай чорунун өздө-йүн дүрөлдөй, совет кижилерин материалдыг херелелдерин болгон улауу-болла талаа-биле негелде-лери улам долу хандырар болур. Социализм чырыктыг келер үе-нин эрге-ажы дээп ам чурттал турар салаалын амдыралга чаагай чүгүдөй бот-кышгаарлаашкын кылдыр партия кажан-ла көрбөй турар. Амдырал ам-на, бистин ху-неринде-ле, бистин салгалымыста-

ла улам өөрүшкүлүг болгон байлак болуп дээп СЭРЭ бүгү чүгүдөй кылдып турар.

ДЕПУТАТТЫҢ ОРУУ

СОВЕТ
ТУРГУЗУУШКУН

Саматалайга район Советинин элчегин сессияга болур деп турары баш уур-ла динчип алган мен. «Районун айма-херен баштап турар депутаттарын аразында кынары чок дээрли оларнын чамлык-тарын танымас-ла болгай мен. Оларнын аразынче кирип, ажил-херек-биле таныжып, диленип, чимзенип көр-дүр. Кижилер-ле хамык чүвени кылып, бүдүрүп турар болгай. Олар-биле таныжар херек» деп мези баш уур планнаан чүрөм-не бо турган. Чепи кээримге, депутаттар болгаш чалаткынар чыгып кээп-ле турлар. «Тес-Хем» совхозтан кээр депутаттар канчап саалаан чүе-р?— деп, көргөнөри бирүткөп турар киж арай дүрөп чугаалады.

— Дем-не үнүккөннөр дилел бе, оар ам кедир чыгаан—деп, бир киж чазамыктай араң чугаалады. Анда хары бээр дээр чүе шы-каш, ажи ажитынза-ла, бөлүк кижилер кыштын хыраа, соогун элертпешпаа, дымжып кирип-ле келдилер. Оларнын аразында кара хурен армниг, ууу-лаа эвес, кыс-ка-лаа эвес сымниг, кылаштары-нын эрес-шовазын көчүтүп, хып дээр анык эрия ондай көрүп алдым. Совхозтун ууртукчуларын шунтууун таным мен, ычнала-да оларнын аразында дегм кижин бир-ле ду-гаарында көргөм ол. Ычангаш оон-биле таныжып, чугаалажык-саарым-даа көчүт.

— Депутат Очу-оол Оюнович Сандый-оол бар бе?— деп бүртүккөп айтырарга, дегм мези таныжып алыскааным киж харылаан: «Ийе, мында бар мен, мнар. Кезек болгонда, райлүс-комнун даргазы келгеш: «Эштер, кирип саалаан— дээрге, Сандый-оол чинги көчүтүп, олурун сандыйындан тура халааш, хураалдар залче басып кире берген. Күрүненип, чонун ажил-херен башкарып турар депутат эш Сандый-оол амгы албан хүдээлэгинче чедир элзон ууи орутку ири чорааш чедип келген дээрин чүге оон боду-биле таныжып чугаалашкан, кылып турар ажилын болгаш аал оранында амдырар-чуртталганын көргөш, ам-ла ханымы-биле бүзүрп көргөн мен.

1956 чыл. Кыш. Колхоз чаа-ла дүргүстүнган болгаш ам-даа бжыж-гөйп залыкчаан үе турган. Ычларда хейнүч херенгин чыгып малды ка-ларар эрес-кашпайга болгаш ам сет-килдиг киж херек турган. Колхоз-тун ууртукчулар ол берге ажилды лагары-биле эш Сандый-оолга кээп доктааганар. Белен эвес даалтаны ол хүдээп алган.

Ажилдап киргенини баштайгы үезинде чыгычгы беле эвес хүн-ер база таварышкылаан. Оон-моон өкөп каткан малдар чангыс черге өөрөжип отбтап чачыкылаан бол-гаш, чыгычтын тарачалы база кон-чүг. Малдар мурнуку өөрөгөн асыр

өөр айым-биле мнаар-мынаар тарап чоруй баар, оларын дилел тыварын-га шаг-уе-лаа, күш-даа, чыгыч мал-дык ажи-чачын-даа, мурнула олар-нын кайын келгенин-даа билдир ужу-татарышкылаар. Ол аразында чы-гыч кижээ чүу турбазыл: «Ой чүк-түп оору көчүтүп, ой чикти берүзү көчүтүп» деп чугаа бар. «Малга ма-наг херек, кижээ эш херек» деп ты-валарын мычар чугаалажыры ут-калыг болгай. Чазын беле кулунап эгелзден, чыгычын ажилы мы-рынал бергедээр. Март айда-ла беле-түрү бээр, ыччаарга Берт-Дог бели-ни, Теректи-Хем биле Шивээли-Хем аразынын база Хараалыг-Хем биле Хөл-Өжүнуң аразында хову-ларын хары ам-лаа кылын чылар. Бир эвес чыгычты көрбөс черге бе кулунаар болза, ол довуп өлүр. Ылангыч төрү чорбаан дүгүш беле кунун эмзирип билбөс болгаш өөрү кайнаар-ла угтай-дыр, мнаар чоруп каар болгай. Ыччаарга, довуп алган кулу бурзу-ле чыгычтын кырында салдынып турар болдур эвеспе. Ыччала-даа ол чылды бер-ге кыжы болгаш берге чазын чы-гыч кызымаа-биле шыдажып өрт-кен.

Ол чылды Очу-оол Оюновичин ажилынын мергежилне болгаш чонун ажил-херен башкарып депу-тат хүдээлэгге дегмип үненини баштайгы бажымы кылдыган чыл деп санап болур.

СЭКП кезигүүнүгге кандидат СССР-ниң ууз ажил-агынын чед-киженини дегелгезини кир-жикчи, депутат Очу-оол Оюнович Сандый-оол 1956 чылдан бээр чүг-ле ий чыл түзүлгөсүнүн (эргек) чүгүлү таварылга болгаш өкө мал ажилыне шилчигитер турган) сес чыл улаштыр чыгычылдап ажилдап келген. Оон үр чылда ажилдааны дээр эвес, а харын оон өкүрүтү-недиг ажилдааны дээр, оон оу деп-нидип үндүргөш, боттарынын ай-бычымы, депутаты кылдыр соңгун алганнар.

Чыгычтын кылып каан ажилы шынап ууу-лаа. Ол чыл бүрдү-ле ортума-биле 150 кулунарын ап келген. Ычангаш 1200 баш чыгыч-нын доруктуруп өстүргөн-дир. Ыч-ча чыгычтын шаантакаш, чин дээр болза, бир мал-ла 15 пуд чүкүтү алгаш баар дикж дээр санаарга, хары уу-ла 18.000 пуд чүкүтү алгаш баар. Баш мал санындан-на ортума-биле 250 кг көн этти алган дикж. Ыч-чаарга ол 3.000 тонна эт болур-дур. Ол малдарын кези-биле чеже эт-сеп, теп-син чүгүл кылбаам! Чөл болгаш кудурук чергиди продукту-лар баа бар болгай. Бо хамык чүгүл-дү ажижаш шилчигитер болза, ор-тан база-ла уулу түн тургустувар.

Эш Сандый-оол депутатка сон-гун турган чон ол хамык чүгүлү че-че санап алгаш, оон кандидаттуураын депутатка бадылап турбаан-даа бол-за, чыгычтын кылган ажилынын

улу үр-түкүлдини ык билген ту-ганы чугаажы.

Чыгычты депутат СЭКП-ниң XXIII съездинин Директивалар те-левиле-биле танышкан, улам уулу күженишкени-биле ажилдарын хү-дзенип турар. Ам оон калдында 387 чыгыч, оон иштинде 159 төрүүр бе-бар. Чыгычты төрүүр 100 баш беле-не 80 кулу аларын хүдзөнгөн. Эрт-кен чылын ол 120 баш төрүүр беле-не 100 кулу алган. Чыгыч амгы үеде Устү-Шынаанын дегем оларларын-да хур кыштап турар болгаш төрүүр беле кылып эгелеп турар. Ычча-нар улаас чыгычтын чымжыгы үеи келир.

Кежээ дүне бис чыгычтын аа-лында кээп туруушта, ол чал-чаа-ла чыгычтан келген олурган. Оон-биле элзон хандыр чугаалажып көрө-вис-ке, ол чыгыч малды өстүрениче чо-гуур кичээгэй салбайн барган үенин хоралын сактып чугаалап олурган.

— Мен баштап чыгычылдап кирип турар үемде база оон соода чыгы-чыс арбын турган. Оон соода чыгы-ажы чок мал, оон орунуга хей инек өстүрү база ол ышкан шээр малда өшүрүп ажи чок, ыччаарга ол малдар чок-даа болза ажибас-деп мында чугаа тытты берген. Ыч-чаарга чыгыч малды кайы-хамаан чокка чаргылап-ла эгелзеп турган. Бүгү чыгыч малдын баш саны 1962 чылда 187 баш чедир кулауап ба-ган. Биче-ле болза төнө бер час-кан чыгыч чүе бо—деп, ол хому-даан сеткини илеретти.

— Чыгычтын канчаар ыччаар ха-маан чок чаргылап турган чор?— деп айтырарга ол мындай харымын берген:

— Чүу дээринде ол боор: чыгыч-ны күрүнге салар дээрде өр, кы-зын, кырган-чалымын ылгаар эвес. Ол хамаан чок боос, кызы-рын беин барымдаалаа турган бол-гай. Оон туржук кулунагы беле-рин кулунары кыштеп турда-ла, күш-биле чаргаш, күрүнге салып турду-вус. Бир черге чин хергелзеп болза, оон база-ла чыгычтан алыр. Чин алыр дээр келген киж малды чүг-ле күштүп барымдаалаар турган. «Дөө ол малды сыммай кааыдам, бооарымга күжү шымабай, мууш-ка-да кирбөзөн хире, эди чиниги хире чүе-дир» диккен соода аны-ка аттарында-да, чалын беле-рин-даа алгаш баар. Ыччап турарга мал кан-чап өөр боор.

— Зоотехниктер чүнү көрүп тур-ган чор?

— Оо, оларны база ыччаар алба-дап турган-на болгай.

— Ам чыгычтын канчаар көрүп ту-рар апарган?

— Ам өстүрү дикж турар бис. Ыччала-даа багай-ла чүе малды ажилга өөрлөрин херекке алас мындай апарган бис. Хейил-ле черге көшө азы чорук кылдыра машина дээр. Бистин совхозта айттын, ша-нак, терге чижетиг херекседе бе-зин чок болгай аан, монар. Болза-рымга, бо черге көчүтүп ышн эвес. Чыгыч малды чүгө бараанын көр дээр эвес, ажиж көр дээр өстүрүп турар болгай бис. Ындыг болгонда, оон ажиж көр херек!—деп, чы-гычты депутат чугаазын мынчаар түнзөн.

Совхозтун чыгыч сүрүү, ам мер-гежилдиг малчынын, илелкил депутаттын быгыж холуна. Мур-нундагымы ышкан оон чыгычтын хамаан чок ажилдар үе эрткен бол-гаш чыгычты ону ыччалдырбас-даа.

С. ТАМБА.

Тес-Хем район.

“ШЫНЫН” НОЧТАЗЫНДАН

Мастер — кол
К И Ж И

Элечер мастери калды-даа бүдү-рүгеге болуун ажилдап турган элчезини үезинде бүгү ажилды хары-лап, ажилчыларын сайгарып башкаар, харысалгалып киж бол-дур. Ычангаш элечер мастерлеринге ол бүдүрүлгенин талазы-биле тус-кай эртеминг азы улуз дүржүлгөсү кижилер ажилдар уурдуг.

Улуз-Хем мнш ажил-агыл чери-винде чыл пегинде байдал ынды эвес. Ында мнш дилдир пилорамала үш мастер ажилдап турар, оларнын чүг-де чангыс мнш ажил-агыл технику-му дооскан, а еске ийи мастер үрүл-гүч солтур, чүг дээрге, тускай эрте-м чок болганиндан ажил башкарып шыдаас. Чижээ, эрткен чылын мас-терге манаа хаарылап станок ажилчыны Раздобревити төмүлаан. Тускай эрте чок, билин кула боду-ганын хүдээлгезин күдөдип шы-даас боорга, оон орунуга чүдүрү-чүл турган, чангыс-даа класс доос-паан Касаткини кириген. Бижирни багай, самбын хал билбөс болгани-биле, ол чүгө еске кижилерин ду-аазы-биле ажиллап турар.

Ындыг кижилер бүдүрүлгенин ажил-чорудугазына өрткөткөн, табилчаларын ышн ажиллап, нары-ларын ылап тургүзүп шыдаас. Бү-дүрүгеге күш-ажижын бүдүрүчү-дүн бедилерин чүгүл чурган мас-тер элээр болгонда, мындай кадрлар-ны белектээр өөрлөдиг черлеринче кижилерин чорудуп, өөрдөп алы-рынче кичээгэй салыры артык эвес.

С. ВИНТОВ.

ДООЗУЛБАСТААН

«Коммунтудуг» септелге-тудуг эр-гелеи 1964 чылды төнүзүлде Баа-Хем суурга хеп чүр чериг чунар бажынын тудуп эгелзеп. Оон бээр эвөш эвес хуусаа эрткен-даа болза чүгө чунар бажынын хана-лары туттуган боордан аныда, дэ-вини-даа шытымаан, сонга, ажи, шалазы шуут кылдырмаан.

Ол тудугун мында дык сазып турарынын чылдаанын чангыс: ту-дугуларын четир санын тудуг ма-териалдары-биле хандырабын ту-рар болур. «Коммунтудуг» септелге-тудуг эргелдигин удуругулар бо чунар бажынын тудуун доос-тарынче кичээгэйни угандырар ык-келген.

Ол-ла суурда 140 уруглар турар ажи-салтып тудуу эгелзеден бээр ам ийи чыл ажа берген. Оон тудуун Кызылдын электри станциязы бот-тандырып турар. Дозулабастаан бо тудугун уадыгып келгенин кол чылдааны—база-ла тудуг матери-алдарын чедиппезиле. Ажилчын дүжү, автопароттер чедиппей баар чорук үргүзүп таварып турар.

Баа-Хем суурда доозулабаста бер-ген бо ийи тудугун ажилалга кир-ген турарын суурнун чурттагчылары четкипей манан туралар.

А. ДЫРТЫН-ООЛ.

ЭМНЕЛГЕ ПУНКТУЛАРЫН ТААРЫМЧАЛЫГ БОЛДУРАР

Бистин республикада ажилчы чо-нун калыны камгалаарына, оларын иштандыраарына күрүн чыл са-нында, хей түнүг херенгилерин үн-дүрүп, медицина албан черлерин кадрлар-биле четчелзериңе улуз ки-чээгэйни салып турар. Партия биле чазактын улуз саргы салымшыкы-нын ачыныда Тываанын ажилчы чо-нунун калык камгалаалынын хе-рөөнде улуз-улуз чедипкинер ба-ры маргалдаа чок, ыччаарга бистин республиканын калык камгалаа ми-нистерствоу база районнарнын эм-нелге эргелекчилер, калээ Советтер көргүзүп турар улуз дуаламчыны оон-даа эки ажиллап, калык камга-лаалына тодотгай удуругуларын хан-дырып келген болза, чонга медицина хандырылганы амгызындан ыракта дээр, эмнелге пунктуларын ажил-ында чептестер эвөш болур турган ийик. Шынында олар калээ эмнелге пунктуларын ажилдап ам-даа дык хей.

Республиканын эмнелге пунктула-рына ам-даа фельдшер-акушерлер-ин хергелзеп чоругу эр-херекседе-рин чедиппез, берген оран-савазы ажилчын байдалында таарышпас бол-гузар, Моон кичээгө, «Сүт-Хөл» совхозтун Алдан-Маалыр салбырда эмнелге пунктуун ап болур. Эмнел-ге пунктуларын кодулуна чангыс бажында тургусаш, оон иштин ма-назын биле үзүктөй эрөөлзеп, өрөө-лөдүрүп ажилчын пестер-биле көж-гелеп каан. Моон ап көргө, чангыс шилчиге эрөөлзеп фельдшер киж-и аарыг улаулары шинчип, сымырт-тыр, акушер божуур илерин хү-дзүп алыр, а олар-биле консультан-тия эрттеринин калды-даа аргазы чок. Ычангаш бистин чамыг бап-тайгы божуур илеривистин кон-

султация эрттеринге шаштыктыг болгаш фельдшер-акушерин далаш чок, оварымчалыг ажилында-даа шаштыктыг. Божуур илерге чангыс өрөөлгө хей улаулар-биле элечер ма-нап олулары берге.

Чамык кижилер сааттыг херээ-женерин божууда бажынынга шинчип, анда консультанция эртти-ре калды чүе? деп айтырар чалаас. Болжуга бажынынга халдарылыг аарыг чок, эи калык илерин чүгө божууда хүдзүп алыр болган анда бичин чашты база божоан неин ма-га-болуга арыг-шөөр, көрүм-чүрүм херек чер болур. Анда консультан-ция эрттеринин калды-даа аргазы чок. Ычангаш калээ эмнелге пунктула-рына херөөженер-биле консультан-тия эрттер тускай эрөөлзеп чүгү-лазы илден-дир. Херөөженер кон-султациянын ужу-дуазы канчаар-даа аажок улуз, халдарылыг болгаш аймылдыг аарыгларын баш улуз илеридинге болгаш ону шуут бодуулазынга дуалаар.

Район аптеказында, эмнелге-даа черлеринде резина хол хандырып, улуз-биче шприцтерин, аны-анты хемчээлдиг илерин, херөөженер консултациянынга херек улуз-биче хемчээлдиг көрүнүктөрүн тып алы-ры берге. Бо херекседеи эмнелге эргелекчилерден айтырарга: «Улуз эмнелге черинде чедиппей турда, эмнелге пунктулар ол дугайын бо-доан-даа херээ чок» дээр. Моон ужу-рунда фельдшер-акушерлер ийи-ча-гыс шприци, саарык резина хол ханды база шаштыланын калган иле-рини 4-5 айлар иштинде камнаар дээр хилинчир көрдөр. Ол ышкан фельдшер-акушер пунктуларында ба-лыг даараарына херек эң арыг, тус-

кай белектер каан торгу болгаш өт-күт хендиржештер, аны-анты хем-чээлдиг балыг даараар ыргак илер, үзүлгөн хан-дэмьларын боой тулар кыскашчыгаштар болгаш оон-даа еске чугуда чүдүлөр чок боой турар.

Районнун эмнелге эргелекчи, ка-дээ Советтер болгаш колхоз, совхоз-тарнын удуругуларын эмнелге пун-туларын септелгезин багай чорту-дуп, олар мнш-биле четче ханыр-байн турары-биле мнш кадрларын ажиллап, чурттаарына таарымча чок байдалдар болгачок-ла таваржы бергилээр.

Боттарынын ажилынын талазы-биле фельдшерлер ук черин хары-лаар ужуруг болбайн аан, ыччала-даа район эмнелгезин эргелекчи-ларын ролу маада албан негеттиер. Эмнелге-профилактиктиг хемчегер-ин калбатыр, ажил-агыл айтырар-ларын шиптирлээр талазы-биле эм-нелге пунктуларын ажилдакчыла-рынга ол боттуг дуалашкы дег. Шы-нын сөглөөгө, мынд дузын бис албайн келген бис.

Бистин республиканын колхоз, совхозтарында эмнелге пунктулар-нын ажилыне оон кичээгэйни үг-лаштырар өй ам черле келген деп бо-даар мен.

О. МААДЫР-ООЛ,
Ийе эмнелге пунктуларын эргелекчи.

ЭКИЖИВЭЭН

Январьда Чолураа суурга бистин черде халыкка салбырын ажил-ынын дугайында чугаалажып көр-ген бис. Районнун харылаа салбы-рынын эргелекчи эш Гиро, суурда салбыр эргелекчи эш Базыр-Салы оларын алында почта чедирелге-ниче, хоорай-суурлар аразынын те-лефон-биле харылажылганында бар турган четтестерин чурттагчылар шүгүмчүлзөннөр.

Харылаачылар ону чүдүлзүтүп хүдзөп алгаш, бо чылын ажилды үн-дзенин-биле өдө тургузуп, чонун не-гелдесин чогууру-биле хандыраары азааннар.

Ыччала-даа бистин Жданов ат-тыг колхозта харылаа салбырын ажилы ам-даа экиживээн хевээр. Суурнун чурттагчыларына беин со-лун, сеткүүл чедирелзеп четче эвес, болгачок-ла үзүктелдишкениге та-варжып турар.

Чүгө чангыс чиктен көргүзгөн. Мези өт-бүдөм беин эвөш эвес ча-гыдылгалыг. Чыл эгелзеден бээр «За-рубком» деп жууралдын чүгө ийи номерин алдыныс. Херек кырында ол журнал негеле санында үнүп турар болгай. «Правда» солуну 20 дугаа-рындан эгелзеш алдыныс. Оларнын беин чамык номери чок.

Суурнун төвүнде уласту мынчаар хандырып турда, малчынар дуга-йында чүу дээр боор.

Мындай байдалды элери негеп, харылаа черинге каш-лаа удаа бар-дым. А оон ажилдакчылары: «бөгү-лаарта, улаас шунтуурун алыр силер» деп азаарынга өйлежип туруп бер-генер.

Харылаа албан черлерин чонун негелдесин хандырап хүдээлгезин утайн, чонга төлөттиг бараалгаар ужуруг.

В. НАРА-ООЛ,
башкы.

Фото П. ГОЛЬЦОВТУУ.

“ШЫНЫН” материалдарынын изи-биле

«Шенпэр» совхозтун Анягыт салбырында мед-пункт, садыг, чунар бажы ажилдаа турар дуга-йында Сары-Бел суурнун чурттагчылары Монгуш Улу-вас-оол база Саая Канчыр оларнын чагааларын редак-ция алган. Ону хынап тодотгайлаш, четтестерни чай-ладыр хемчегин алыры-биле Барын-Хемчик райсовет кукумоунче шилчиккен.

Райкукумонун секретары эш Н. Сарыгларнын редак-цияга харылааны болза: авторларнын илереткен чет-тестерин хыналда бадыткан. Суурда садыгынын эргелек-чизинде эш Очуну кириген, малчынар ортузунга са-дыгны организастаарын ажа дааскан. Медпунктда

эмчи эш Широкованы кириген болгаш арыг-шөөр, ка-дыкшыл дугайында беседа тайылбырын эгелзеп. Ол ыш-наш чунар бажынын, почта тарадылганын ажилын экижидеринче угланган хемчегерин чорудуп турар.

Кижилер, кадрлар-биле ажилды кошнай, негелдени четпес чорудуп келгенин дээр, салбырда парторгани-зация секретары эш Шынар-Нара партия талазы-биле садыгыны арган. Ол ышкан салбыр эргелекчи эш Магени, районнук кол эмчи эш Голубченко, рай-по баштаар чериниң даргазы эш Шаравинын база са-дыгдырган.

Моолдун Аратыг Революстуг армиязы тургустунган хүнден бээр бөгүн 45 чыл болган. ЧУРУКТА: артиллеристер практиктиг кичээлдерде.

Ушкү арын

МОНЦАМЭ—СЭТА-нын фотоу.

ЯНЗЫ БҮРҮ ДИПТЕРДЕН

Сукарнон улука угуулгазы

ПАРИЖ. Март 17. (СЭТА). Даккарта радиоууңуң дамчтыланып бар-ымдаалааш, Франс Пресс агентиледин көрөспөндиктеринин Синга-пурдан дынчтыланып-биле алырга, дүүн Индонезияны президентин Сукарно бодунуң чүрүтүп, салым-чулу удуругуна бодунуң эргезин бадыткан болгаш чүрүчүтүн хевир-биле кириген сапардын хүдзеп алырынга белеини моон-беле калы илергелзеп.

Даккартанын радиоууңуа номчанып улуска чоруткан тускай угуу-лазынга президент дүрөсөс болгаш корум-чүрүмү камгалаар деп кыйгырып, иштинки өш-өжөн дагытыкка Индонезияның ад-валдарына чүгө хора чедир деп демгелзеп.

Президентиниң ол угуулазына премьер-министриниң үшкү оралакчы-ам Хайруа Салех номчан. Оон дараазында чүе чугаалаан харылаа та-лазы-биле министр-координатор Руслан болза, президент конституцияда көрдүгөн бүгү-ле бүрүн эргелерин алган болгаш бижикке ад салыр хү-дзеге-биле кымыаарааттыгын эрпейт ад кагаалаан баштычын эвө-түр деп демгелзеп.

Бодуну дуалакчыларын (кабинеттин министрлерин) төмүлаар эр-ге чүгө бодула болуу турар дээрин Сукарно бодунуң меделелинге демгелзеп.

ЭРГЕ-АЖЫКТАРГА ЧӨРҮШТҮР

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). АКШ-ниң, Англиянык болгаш Франциянык КНО чалында төлээлекчилери Аймыл чок чорук Чөвөлзенин даргазынга чагаа чоруткан, Герман Демократтыг Республиканык КНО-нук кези-гүч болур маргыш чок эргезин хүдзеп көрбөй турарын боттарынын чазактарынын мурундап меделзеп.

Бонига аныктыг кылдыр барыны таламы курунелерин болгачок-ла көдүрүп турары, ГДР-ге удуу хоозун бодадыр ол чагада кирген. ГДР-ниң дилзеге удууламышпаан база герман айтыргыш шиптир-лэринин оруунга моондандарын тургустуушпаан, барыны таламы куру-нелерин төлээлекчилери Германиянык катан каттыштарынын соруа-зын чутуламышын дугайында бодадылар база чугаалап турар.

Африканың хосталгазынга удур

БАМАКО. Март 18. (СЭТА). Ма-лания негеле санында үеер «Эсөр» дээр солунунун редакция чүдүлгүн өртүрүп бижип турары «импери-ализм Африканы база катан эжелеп алырынын калбак программазын күдөдип турар. «Империализм аф-рика революцияны арада доктаа-дыры орадалашпаан, бодунуң дег бүгү-ле сүдзөлөри моон сон-гаар-даа кылдыр чадаас болгаш кан-дыр-даа хоралакчы ажил-чоруду-ганы акциялардыр алар деп, автор демгелзеп.

Бо хоралакчы үгүлгелдиги хам-мыктын мурунда социалисттик орук-биле баарын күдзеп улустарга удуу улаштырган деп чүдө чуга-лаал турар. Хамаарышпас чорукту чедип ал-ган соода чүртүн мурунуга тур-густууп келген экономиктиг, чо-дөл, культура айтыргыларын чүг-ле социализм үезинде шиптирлөп болур деп чүдөи мөсөөр билген чүе чугаалап, СЭТО биле СЕАТО ше-р блоктарында Пакистан үзүң деп кыйгырар.

ВДР. Вьетнамын Ала-чурт фронт-уунуң ТК-зынын 11-ги калбак пле-нуумунга чүе чугаалап тургаш, Вьетнамын Ажилчы чоннар пар-тиязынын ТК-зынын Политбюро-зун кеңигүү Чыонг Тиньнин меде-лзени болза, америк аггессорлар аштырмышкыны таварыштырар тө-лөдө бүгү эргекч чугула шип-ти-

Азия чурттарында

ПАКИСТАН. Пакистаның парламентизмде оппозициянын удуругузуу Нурул Амминин меделзени болза, Индияга болгаш Пакистанга хамаарышкан шиптирлэтинмэон бүгү-ле айты-рыларын тайыч аргалар-биле шиптирлээ чоругу.

Национал хуралга Пакистаның даштын политиканын талазы-биле санал-овалдар болуу турган үезинде чүе чугаалап турган. Ну-руз Амин пакистан-индий

